

protestmøter og antiprotestmøter. Ja emnet inspirerte endog våre forfattere til dramaer, som fremstillet hårreisende eksempler på hvor oppløsende lovene vilde virke på ekteskap og familieliv.

Det diskusjonen dreiet sig om, var ikke lovene i deres helhet. Under andre omstendigheter vilde visselig forslagene om, at kvinnen under straff alltid skulde opgi faren, at farens økonomiske plikter skulde utvides og at moren kunde kreve bidrag av det offentlige, ha vakt en ganske heftig motstand. Men det gjorde de ikke i dette tilfelle. All opmerksomhet og diskusjon konsentrerte sig om det punkt, hvori den Castbergske proposisjon gikk lenger enn den Stangske: arve- og navneretten og den derav følgende eftersporing av det virkelige farskap.

Her førte reformens motstandere i det vesentlige i marken, at ekteskapsinstitusjonen vilde nedbrytes; at kvinnens ansvarsfølelse og motstandskraft vilde svekkes (mannens talte man ikke om!) og at det var umulig å bevise det virkelige farskap. Fremfor alt blev imidlertid hensynet til hustruer og ektebarn skutt i forgrunnen. Fantasien blev — som Norske Intelligenssedler skrev — i den grad opskremt, at man skulde tro, at næsten enhver ektemann hadde et uekte barn gjemt i en eller annen krok av landet. Enhver hustru og alle ekte barn kunde vente sig, at når den nye arverett kom istand, vilde der — senest ved farens død — dukke op en ugift kvinne, som brøt inn i familien med sitt uekte barn. En panikkaktig redsel for slike innbrudd tok pusten og vettet fra hele skarer av hustruer og familier i de dager. Og så blev der skrekket op mot den forferdelige lov — man reiste sig til den siste fortvilede kamp for familielykke og ekteskap, til vern for hele det truede samfund som rystet i sine grunnvølle!

Saken kom til behandling i Stortinget i januar 1915. Komitéens flertallsinnstilling (d. v. s. den Castbergske proposisjon) blev i det vesentlige vedtatt mot høires og en del av venstres stemmer. Lovene blev sanksjonert 10. april 1915 og trådte i kraft 1. januar 1916.

Lovene har altså nu vært praktisert i ti år, og det ligger derfor nær å spørre, hvorledes de har virket.

Er det gått slik som sakens motstandere spådde, at ekteskaper vilde avta og uekte fødsler tilta med rivende fart, at familielivet vilde bryte sammen og at der vilde gå et vær av skandaløse prosesser over landet?

Eller er det gått slik som sakens tilhengere — mange av dem iallfall — håpet, at der vilde opprinne en ny æra, hvor det skjerpede ansvar som blev lagt på faren og det offentlige, skulde føre de ugifte mødre og deres barn inn i helt nye og meget lykkeligere forhold?

Ingen av delene har funnet sted. De mørke spådommer er blitt gjort til skamme. Men på den annen side har også de lyse forhåpninger vist sig overdrevet.

Før jeg går over til å tale om de enkelte hovedpunkter i lovene, skal jeg nevne, at Socialdepartementet i 1920 tenkte på å ta loven om barn utenfor ekteskap op til revisjon: — ikke i grunnprinsippene, men i detaljutformningen. Departementet sendte en rundskrivelse til fylkesmenn, lensmenn, dommere m. fl., hvori man sa: „Med bibehold av de prinsipper loven er bygget på — særlig prinsippet om barnets like rett overfor far og mor og om farskapets fastsettelse ex officio — har departementet under overveielse å ta loven op til revisjon i de henseender hvor den efter erfaringene hittil har vist sig å trengte forandringer.“ Og derefter bad departementet da om uttalelse om, i hvilken henseende loven hadde vist sig å trengte revisjon.

Det allermeste av det som kom inn til departementet, dreiet sig alene om lovens virkninger i spesielle og mindre vesentlige punkter. Men der er noen bemerkninger fra enkelte fylkesmenn, som er mere almindelig formet og synes å ta sikte på lovens virkninger i det hele tatt.

Fylkesmannen i *Akershus* sier således: „Loven har efter min mening virket tilfredsstillende.“

Buskerud: „Efter den erfaring jeg har hatt, har loven i det store og hele virket tilfredsstillende.“

Rogaland: „Efter min erfaring har loven i det store og hele virket gagnlig og til almindelig tilfredshet.“

Bergen og Hordaland: „Loven har i det store og hele virket gagnlig og til god beskyttelse av de barn loven omfatter.“